

REDACTIONEEL

Sneller

Elk jaar gaan de belastingregels opnieuw de schop. Maar dat is veel te vaak, vindt de Raad van State terecht. Door telkens de regels te wijzigen, wordt de 'voorspelbaarheid van de fiscale wetgeving' aangetast.

Het is een goed punt van de Raad van State, die zich ook bij andere wetgevingsdossiers zorgen maakt over de hoge opvolgsnelheid van wetten en regels. Als wetten en regels te vaak wijzigen, heeft dat gevolgen voor de geloofwaardigheid en de naleving van de wetgeving: het kan volgend jaar immers zo weer anders zijn.

De wetgevingsadviseur uitte ook zorgen over de korte tijd die de Tweede en Eerste Kamer hebben om de wetgeving – dit jaar tien wetten in totaal – goed te keuren: drie maanden. Dat moet anders, en meer gespreid door het jaar, aldus de raad. Staatssecretaris Snel van Financiën legt de kritiek echter naast zich neer. Het lukt nu eenmaal niet om de wetgeving sneller af te hebben, omdat het kabinet pas in de zomer begint met de begroting voor het jaar erop. Het Belastingplan is het sluitstuk van die onderhandelingen, want daarin worden negatieve koopkrachteffecten van nieuwe beleid weggepoetst. Dat is ook de reden om de wetgeving jaarlijks te wijzigen, al heeft het veel weg van ad hoc wetgeving. Ook Europese wetgeving zorgt ervoor dat belastingregels vaak moeten worden aangepast, aldus Snel.

Voor het pleidooi om de belastingwetten meer door het jaar gespreid bij het parlement in te dienen, is veel te zeggen, net als voor het idee dat de wetgeving veel minder vaak dan nu gewijzigd moet worden. Dat biedt gelegenheid voor een goede behandeling in beide Kamers, zonder dat het een haastklus wordt en geeft de toch al geplaagde Belastingdienst meer tijd om de wetgeving goed te implementeren. En het biedt ook kansen om de hoognodige belastingherziening op te pakken. Dat Snel daar zo rap aan voorbijgaat, is spijtig.

Privacy onverdachte burger in het geding

In de beoogde Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) ontbreekt volgens het Platform Bescherming Burgerrechten niet alleen een begrenzing welke persoonsgegevens kunnen worden verwerkt, maar ook waarvoor die gegevens mogen worden gebruikt. Daardoor komt de rechtsbescherming van burgers in gevaar.

OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

'Everything you say can and will be used against you in a court of law' is de standaardzin in politierseries, nadat een verdachte in de boeien is geslagen. Met het conceptwetsvoorstel gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) wordt het motto van de overheid: 'Alle gegevens die over u worden verzameld kunnen tegen u gebruikt worden.' Het is een kaderwet die het mogelijk maakt om op basis van een algemene maatregel van bestuur databases van publieke en private partijen te combineren ten einde de informatie die hieruit wordt verkregen tegen burgers te gebruiken. In de WGS ontbreekt niet alleen een begrenzing van welke persoonsgegevens kunnen worden verwerkt, ook de doelen waarvoor deze mogen worden ingezet, zijn nauwelijks afgebakend en beslaan in feite ieder handhavingsterrein van de overheid.

Blanco cheque

Door deze nagenoeg onbegrensde bevoegdheid tot gegevensverzameling en -verwerking bij wijze van een blanco cheque in een kaderwet vast te leggen, maar de specifieke invulling van deze bevoegdheden later in een algemene maatregel van bestuur uit te werken, onttrekt het kabinet kwesties aangaande de rechtsbescherming van burgers en de beperking van overheidsmacht aan democratische controle. Deze vergaande bevoegdheid wordt

Het Platform Bescherming Burgerrechten wijst erop dat het wetsvoorstel gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden zich niet alleen richt op de ontdekking van wat burgers hebben gedaan, maar ook op de ontdekking van het risico dat ze iets gaan doen. Burgers kunnen zo in een register risicomeldingen belanden zonder dat ze dat weten, aldus de organisatie. Foto: Shutterstock

door de opstellers verdedigd door te stellen dat deze 'louter betrekking heeft op gegevensverwerking', ondanks het feit dat zij zelf aangeven dat deze ten grondslag kan liggen aan beslissingen die diep ingrijpen in het leven van burgers. Data-analyses leiden tot informatie en informatie ligt aan de basis van het handelen van bedrijfsleven en overheid. Informatie bepaalt wie een vergunning wordt geweigerd, wie een verzekering krijgt, wie scherper in de gaten wordt gehouden en in het uiterste geval wie voor het gerecht wordt gebracht.

Schaduwadministratie

Bovendien ziet de WGS niet alleen toe op de ontdekking van wat burgers hebben gedaan, maar eveneens op de ontdekking van het risico dat ze iets gaan doen. Het ingeschatte risico dat u zich gaat misdragen, ligt aan de basis van 'gecoördineerde interventies en vervolgacties'. Zo kunt u voor onbepaalde tijd belanden

in een register risicomeldingen dat door de 'samenwerkingspartners' kan worden geraadpleegd, zonder dat u van deze schaduwadministratie op de hoogte wordt gesteld. Burgers worden niet langer publiekelijk bestraft door een rechter voor wat ze hebben gedaan, maar achter hun rug om door bestuursorganen en bedrijven op basis van de resultaten die in een ondoorzichtig proces door algoritmes worden gedictieerd.

iOverheid

De rechtsstaat beoogt de burger te beschermen tegen elementen met ambities van een almachtige staat. Een democratie onderscheidt zich door geïnstitutionaliseerd wantrouwen jegens de overheid. De WGS daarentegen is een volgend bouwblok van een iOverheid die zich kenmerkt door geautomatiseerd wantrouwen jegens de burger. De WGS creëert de bevoegdheid om van onverdachte burgers uitgebreide dossiers van privéinformatie aan te

maken, hetgeen meer kenmerkend is voor een totalitair bewind dan een democratische rechtstaat. De WGS verdient daarom geen plek in de Nederlandse rechtsorde.

Tijmen Wisman en Ronald Huissen

De auteurs zijn respectievelijk voorzitter en secretaris van het Platform Bescherming Burgerrechten.

SC: platform voor uw opinie

SC biedt u de mogelijkheid in een opiniebijdrage uw mening te geven over in aantocht zijnde wet- en regelgeving of een pleidooi te houden waarom bepaalde regels aan verandering of vervanging toe zijn. Heeft u een interessante opvatting die u wilt delen? Neem dan contact op via redactie@sconline.nl.

STAAT EN RECHT

(G)een geheimzinnige overheid?

Met de schrik vrij. Na een paar benauwde weken debat over steun aan de Syrische opstandelingen gaf minister Blok aan de Tweede Kamer toe dat het wellicht beter had gekund, maar dat was het. Wat er precies is gebeurd – welke steun, aan wie, hoe? – we zullen het op korte termijn niet weten. Dat is en blijft staatsgeheim. Om personen en groepen, waar we dus niks van weten, te beschermen. Waarom? Omdat de minister dat zo heeft besloten. Node kreeg de Kamer nog vertrouwelijk inzage in wat stukken en dat was het dan.

Het wordt een trend: geheimzinnig doen met plechtstatige beroepen op (staats)veiligheid, schermen met vertrouwelijkheid van de een of andere soort om informatie uit de openbaarheid houden. De regering komt er snel mee weg, want de Kamer pakt meestal niet echt door. Veelal om politieke redenen. En dan moeten de pers of de burgers zelf er maar achter aan via de hindernisbaan van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en een defensieve overheid. En dat deugt niet: democratisch, politiek en juridisch niet.

Informatie is wezenlijk in een democratie: het publiek, kiezers moeten weten wat er omgaat. Daarom zegt onze Grondwet ook dat onze vertegenwoordigers informatie kunnen verlangen van ministers (artikel 68) die over die boeg ons burgers in staat stelt mee te kijken in de keuken. Dat is het doel. Als je, zoals Blok nu doet, de Kamer vertrouwelijk informeert dan snijd je de route naar de burgers af. Dan wordt eigenlijk de hele Tweede Kamer de commissie-stiekem. Het mag hoor, de Kamer vertrouwelijk informeren, zegt het Kamerreglement, maar hoe Blok het deed, is kwestieus.

Onze regels over geheimverklaring en vertrouwelijkheid laten veel te veel ruimte. De Grondwet legt de overheid een plicht tot transparantie en openbaarheid op, uitzonderingen kunnen in beginsel alleen via parlementaire wet, zoals de Wob, worden gemaakt. Als je informatie (staats)geheim of vertrouwelijk verklaart, maak je daarmee ook een uitzondering op die grondwettelijke plicht tot openbaarheid, en zou er als basis een parlementaire wet moeten bestaan voor die

uitzondering. Maar die wet is er niet. De regering heeft op eigen houtje eigen regels opgesteld in twee Besluiten informatievoorziening in de rijksdienst op basis waarvan ministeries zelf bepalen of informatie als zeer geheim, geheim, confidencieel of vertrouwelijk wordt gerubriceerd. De slager keurt hier het eigen vlees en als eenmaal het stempel geheim op een dossier komt, kan noch het parlement noch de rechter daar iets aan veranderen. De Kamers kunnen druk uitoefenen, maar de-rubriceren of de kwalificatie geheim eraf halen, lukt nooit. Dan kan alleen het ministerie zelf. Misbruik dreigt: door iets als 'geheim' te bestempelen, kan informatie langdurig aan het publieke oog worden onttrokken. Dat past niet in een democratie. Het parlement zou eigenlijk een rol moeten kunnen spelen bij de beslissing over geheimverklaring van informatie; moeten kunnen meedenken over de vraag of iets geheim moet blijven. Natuurlijk niet in een plenaire vergadering, maar misschien wel via een procedure waarin de Kamercommissie Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (de

commissie-stiekem) een rol heeft. Die commissie kun je best toevertrouwen mee te kijken naar geheimverklaring en de-rubricering – 'ontgeheimen'. En dat dan volgens een methode die wij als publiek in beginsel mogen kennen. De katers na de vele debatten over niet-openbare informatie zijn terecht. We komen langzamerhand op een hellend vlak, met een regering die zich in bochten wringt met schijnargumenten om informatie uit de openbaarheid te houden. Regeren is geen doel op zich, en de overheid moet niet proberen pottenkijkers weg te houden, maar moet kiezers juist uitnodigen in de keuken om mee te kijken. Dat is geen gunst, dat is een recht.

Ernst Hirsch Ballin
Marcel van Dam
Ruud Koole
Wim Voermans
Jacobine van den Brink
Hoogleraar staatsrecht
Universiteit Leiden